

Úvodní slovo	11
Předmluva	13
Úvod	15
1 Pojetí výuky	17
1.1 Klasická vyučovací hodina	18
1.2 Výuka vedená nebo doplněná o aktivizační metody výuky	26
1.3 Kombinace tradiční vyučovací hodiny a aktivizační výuky	27
2 Přístup a vztah učitele k výuce	29
2.1 Přístup učitele k předmětu a ke studentům	30
2.2 Přístup ředitelství školy k zavádění aktivizačních metod	32
2.3 Didaktické pomůcky a technika	33
3 Přístup a vztah žáka k předmětu, k učiteli a k novým metodám výuky	35
3.1 Zavádění aktivizačních metod na střední škole	36
3.2 Vliv aktivizačních metod na třídní kolektiv	37
3.3 Zneužití aktivizačních metod z pozice studentů	37
4 Cíle aktivizační výuky	39
4.1 Východisko pro zavádění aktivizačních metod	41
4.2 Důvody zavádění aktivizačních metod	42
4.3 Neomezenost aktivizačních metod	42
4.4 Další vedlejší efekty aktivizační výuky	43
5 Možné problémy se zaváděním aktivizačních metod ve školní výuce na středních školách	49
5.1 Překážky na straně učitele	50
5.2 Překážky u studentů	50
5.3 Překážky na straně vedení školy	50
5.4 Překážky materiální a technické povahy	50
5.5 Překážky časové a organizační	51
5.6 Překážky finanční	51

6 Tvorba, přizpůsobování, zavádění a vlastní realizace aktivizačních metod	53
6.1 Jak postupovat při vytváření aktivizační metody	54
7 Praktické rady a doporučení při realizaci vyučování pomocí aktivizačních metod	57
7.1 Pozornost studentů a její obnovení s využitím aktivizace	58
7.2 Zkušenosti s reakcí studentů na aktivizační metody	58
7.3 Zapojení všech studentů do výuky realizované s využitím aktivizačních metod	60
7.4 Objevování objeveného a učení se ze zkušeností jiných	61
8 Technika rozdělování studentů do skupin, do pracovních a soutěžních týmů	63
8.1 Náhodné rozdělování	63
8.2 Cílené rozdělování	64
8.3 Týmová práce	65
8.4 Týmové role	66
8.5 Další faktory, které mohou hrát roli při rozdělování do skupin	66
9 Vybírání dobrovolníků	69
9.1 Reakce studentů na výběr dobrovolníků	70
10 Zásady dobré prezentace, prezentační techniky	73
10.1 Zásady prezentace	74
10.2 Nejčastější nedostatky ústní prezentace	75
10.3 Zásady písemné prezentace	76
<i>Písemný projev (podpora) během prezentace / Materiály předávané před prezentací, během ní nebo na jejím konci</i>	
11 Aktivizační metody	81
11.1 Členění aktivizačních metod	81
11.2 Problémové vyučování	82
<i>Porovnání problémové výuky s výukou frontální / Postup řešení problémových úloh / Skupinové řešení problému / Individuální řešení problému / Analýza případové studie / Metody heuristické / Metoda černé skříňky / Metoda konfrontace / Paradoxy / Úlohy na předvídání</i>	
11.3 Hry	94
<i>Metodická příprava hry / Didaktické hry / Neinterakční hry / Interakční hry / Ekonomické hry</i>	
11.4 Diskusní metody	101
<i>Průběh diskusních metod / Příklady diskusních otázek / Brainstorming / Brainwriting / Diskuse ve spojení s přednáškou / Řetězová diskuse / Diskuse na základě tezí / Diskuse na základě předneseného referátu</i>	

<i>posluchače / Diskuse jako samostatná vyučovací jednotka / Panelová diskuse / Diskuse v malých skupinách / Gordonova metoda / Phillips 66 / Hobo metoda / Metoda cílených otázek / Metoda konsenzu</i>	
11.5 Situační metody	121
<i>Rozborové metody / Metody konfliktních situací / Metoda incidentu / Metoda postupného seznamování s případem / Bibliografické metody</i>	
11.6 Inscenační metody	126
<i>Význam a přínos inscenačních metod / Příprava inscenačních metod / Strukturní inscenace / Nestrukturní inscenace / Role pozorovatelů / Mnohostranné hraní rolí</i>	
11.7 Speciální metody	134
<i>Balík došlé pošty / Metoda cvičení ve vnímavosti / Projektová výuka / Icebreakers</i>	
12 Souhrnný přehled aktivizačních metod	141
13 Praktické rady pro vytváření metodických listů	145
13.1 Doporučené náležitosti metodického listu popisujícího možnosti využití aktivizační metody	146
13.2 Doporučené náležitosti metodického listu „ušíťého na míru“ konkrétní výukové hodině	148
14 Ukázky metodických listů aktivizačních metod	151
15 Návrh bodového systému pro potřeby střední školy	163
16 Vědomostní kvíz na téma aktivizační metody	167
Závěrečné slovo autorů	176
Seznam odborné a použité literatury	179
Seznam použitých boxů	181
Seznam tabulek a obrázků	184
Rejstřík	185

Seznam použitých boxů

Box č. 0: Učitelův dril	17
Box č. 1: Frontální monologická výuka	18
Box č. 2: Definice frontální výuky	18
Box č. 3: Příklad „neproduktivního třídního“	19
Box č. 4: Pozdrav ve smyslu obecném	19
Box č. 5: Možnosti, jak stresovat studenty	20
Box č. 6: Tvorba cíle pomocí metodiky SMART	21
Box č. 7: Výchovní cíl	22
Box č. 8: Sdružené přednášení	23
Box č. 9: Křivka pozornosti v průběhu 30 minut	24
Box č. 10: Graf výkonnostní křivky v průběhu dne	25
Box č. 11: Znamé a velice často používané aktivizační metody	26
Box č. 12: Konkrétní příklad srovnatelnosti použití výukových metod	26
Box č. 13: Kdy je výhodnější využít klasický výklad?	27
Box č. 14: Kdo je typický inovátor	29
Box č. 15: Výjimky existují	29
Box č. 16: Přístup učitele, jeho odbornost	30
Box č. 17: Zpětná vazba pro učitele	31
Box č. 18: Projevy zdravé podnikové kultury	32
Box č. 19: Příklady didaktických pomůcek	33
Box č. 20: Mohli byste prosím zahrát tuto inscenaci?	35
Box č. 21: Aktivizační metody kladou důraz na něco jiného	37
Box č. 22: Zneužití aktivizačních metod	37
Box č. 23: Definice aktivity (Maňák, 1998)	39
Box č. 24: Definice aktivizujících metod	39
Box č. 25: Komenského odkaz	40
Box č. 26: Zneužití partnerství studenty	41
Box č. 27: Encyklopedický charakter znalostí	42
Box č. 28: Techniky tvořivého učitele	43
Box č. 29: Co není zakázáno, je povoleno	43
Box č. 30: Výzkum kompetencí absolventů	44
Box č. 31: Příklad jednoduché metody (dobrého nápadu) s nízkým nárokem na přípravu	54
Box č. 32: Úprava známé televizní soutěže	55
Box č. 33: Diskuse s kolegy	55
Box č. 34: Graf produktivity práce v průběhu jedné hodiny	57
Box č. 35: Jednoduché pohybové cvičení vás dokáže probudit	58
Box č. 36: Příklad shrnutí konkrétní problematiky	59
Box č. 37: Doporučení pro tvorbu malých skupin	63
Box č. 38: Ukázky způsobů náhodného rozdělování	64

Box č. 39: Kritéria pro vytváření skupin	65
Box č. 40: Podnikatelský záměr	65
Box č. 41: Belbinova typologie týmových rolí (1981)	66
Box č. 42: Doporučení pro práci ve skupinách	67
Box č. 43: Výběr vhodných herců	69
Box č. 44: Eliminace hyperaktivních, extrovertních studentů	70
Box č. 45: Problém dospívajících dívek	70
Box č. 46: Formy prezentace výsledků skupinové práce (Maňák, 2003)	73
Box č. 47: Definice prezentace	74
Box č. 48: Zásady prezentace – shrnutí základních doporučení	78
Box č. 49: Zprostředkování problému	82
Box č. 50: Příklady problémových otázek	82
Box č. 51: Soustava progresivně stupňovaných problémových úloh (Maňák, 1997)	83
Box č. 52: Příklad výukových cílů případových studií	86
Box č. 53: Definice heuristiky	87
Box č. 54: Fáze řešení problému (Maňák, 2003)	87
Box č. 55: Příklad metody černé skříňky	88
Box č. 56: Příklad metody konfrontace	89
Box č. 57: Příklad metody paradoxů	91
Box č. 58: Stupně samostatné práce žáků (Maňák, 1998)	92
Box č. 59: Úloha samostatně sestavovaná	92
Box č. 60: Příklady otázek z vybraných odborných předmětů týkající se úlohy na před- vidání:	93
Box č. 61: Definice hry	94
Box č. 62: Metodická příprava k začlenění didaktických her do výuky (Maňák, 2003)	95
Box č. 63: Nejasnost v pravidlech	96
Box č. 64: Otázková hra	98
Box č. 65: Přínos pexesa	98
Box č. 66: Příklady interakčních her	98
Box č. 67: Simulační ekonomická hra ve strategickém managementu	99
Box č. 68: Definice výukové metody diskuse	101
Box č. 69: Role učitele v průběhu diskuse	102
Box č. 70: Příklady dialogu učitele při přednášce na konkrétní probírané téma	103
Box č. 71: Pravidla hlavních zásad úspěšného dialogu a diskuse (Maňák, 1997)	106
Box č. 72: Brainstorming v třídnických hodinách	107
Box č. 73: Zásady brainstormingu	108
Box č. 74: Postup brainstormingu (Maňák, 2003)	109
Box č. 75: Varianty brainwritingu	110
Box č. 76: Příklad řetězové diskuse	112
Box č. 77: Příklad diskuse vedené na základě tezí	113
Box č. 78: Příklad použití diskuse ve vysokoškolské výuce	114

Box č. 79: Odhad rozsahu diskuse	114
Box č. 80: Příklad panelové diskuse	115
Box č. 81: Výběr zástupce skupiny (mluvčího, prezentátora)	116
Box č. 82: Praktické příklady Gordonovy metody	116
Box č. 83: Simulace diskusí v praxi	117
Box č. 84: Diskusní zájmový kroužek	118
Box č. 85: Hra na hlasování	119
Box č. 86: Příklad metody cílených otázek	120
Box č. 87: Náměty pro metodu konsenzu	120
Box č. 88: Příklad zprostředkování situace	122
Box č. 89: Oteplování planety Země	123
Box č. 90: Příklad konfliktní situace	123
Box č. 91: Příběh Dobro a Zlo	124
Box č. 92: Příklad strukturované inscenace – doslovně převzato z (Maňák, 1997)	129
Box č. 93: Příklad nestrukturní inscenace – doslovně převzato z (Maňák, 1997)	130
Box č. 94: Příklad nestrukturní inscenace – doslovně převzato z (Maňák, 1997)	130
Box č. 95: Čokoládová směrnice – příklad mnohostranné strukturní inscenace	131
Box č. 96: Redukovaná verze čokoládové směrnice – příklad mnohostranné nestrukturní inscenace	134
Box č. 97: Balík došlé pošty – popis	135
Box č. 98: Definice projektu	137
Box č. 99: Průběh řešení projektu (Maňák, 2003)	137
Box č. 100: Graf produktivity práce v průběhu jedné hodiny	139
Box č. 101: Využití internetu při sledování hodnocení studentů	163
Box č. 102: Profesor Neschopný	176
Box č. 103: I cesta může být cíl	178